

ŞİİR, SÜKÛNET, ŞEFKAT VE ŞEHVET

İSKENDER SAVAŞIR

Sükûnet ve şehvet.

Bir zaman şefkat ve şehvet demiş, merkezine bu ikiliği alan bir şiir yazmaya çalıştım; olmadı.

Okurları için ne anlama geldiği bir yana, şiir yazan, yazmaya çalışan, yazmaya çalışmaya devam eden kişi için şiirin bir tür zorunlulukla ilgisi olduğu söylenebilir mi? Bir şiir yazamamış olmanın, kişinin kendi beceriksizliği ötesinde, o şiirin yazılmayacağını gösterdiği, kanıtladığı... söylenebilir mi? Ve tersi... Yazılan her şiirin bir tür zorunluluğun ifadesi olduğu...?

Ama bugün ve bir süredir "zorunluluk" kelimesini çok dar bir anlamda kullanmak durumundayız. Örneğin ona "herkes için bağlayıcı olan" anlamını yükleyemez, "evrensel"le eşanlamlıymışçasına kullanamayız. (Çünkü bir tür evrenselliğin kurulmuş olduğu bir dünyada yaşıyoruz; bizi; yani hiç değilse bu yazının yazarıyla okurlarını birbirine bağlayan tasalardan birinin, bu evrenselliğin zorunlu olmadığını göstermek olduğunu farzediyorum.)

Vazgeçemeyeceğimiz şeyler de var. Herhangi bir şiirin yazılabilmesine dire-bizi -şiir yazmaya devam etmeye çalışanları- kötü bir şiiri (başkalarının değil kendimizin kötü addedeceği bir şiiri) bitmiş saymaktan, kendimizi kandırmaktan alınyan ne?

Benim için bu sorunun cevabı "ses"; ama şiir yazmaya devam etmeye çalışanlar arasında çok daha farklı cevapların bulunabileceğini biliyorum. Yine de bu cevaplar çeşitliliği içersinde ortak bir yön bulunabileceğini düşünüyorum, "maddilik" kelimesiyle özetlemeye çalışacağım bir ortak yön...

Benim için dilin maddiliğini şiire taşıyan en önemli unsurun onun (kimin?) sesi olduğunu söylemiş oldum. Bu kısa değinme bağlamında tek bir aykırı örnekle yetineyim: Sese karşı alabildiğine kayıtsız, üstelik şiirlerinin de herbirini sevmediğim, başarılı bulmadığım şair Gülseli İnal şiirin maddiliğini, bence, neredeyse "doğal" denebilecek bir imgesellikle, hatta şiirlerinin resimsel içeriğiyle sağlıyor:

bir yoklama diriler için
bir gölü var içimin; dalgalı papatya rengi 2

Gülseli İnal, Nilgün Marmara için yazdığı bir yazıda onun şiirinde "müzik bulmak güçtür; şiirle müziği çok benzeştirenler onun şiirinde duraksayacaklardır" diyor. Aynı şeyi kendi şiiri için de söylemek mümkün. Benim gibi herhangi bir şiirin şiirselliğini sesiyle özdeşleştirenler, sorunun cevabını seste arıyanlar, yukardaki ikilideki "için/içimin" kafiyesine tahammül etmekte güçlük çekeceklerdir. Ama Gülseli

İnal için bu ikiliyi şiirsel bir ikilik olarak kabul edilebilir kılanın, "dalgalı papatya rengi"nin -bütün harcıâlemliğine karşın- son derecede açıkça tanımlanmış olan doğal (hatta görsel) içeriği olduğunu tahmin ediyorum. (Amacım tahlil değil; öyle olsaydı en azından şiirin bütünü alıntılama gerekirdi. Dahası, yalnızca bu iki dizi sözkonusu olduğunda bile, "dalgalı papatya rengi"nin gücünü, "diriler için bir yoklama" gibi, bütün ilginçliğine karşın eninde sonunda bir "fikir" olan bir imgeden hareketle ve "içimin gölü" gibi doğal göndermelerine karşın soyut kalan bir imgeden geçerek kendisine varılmış olmasından aldığına işaret etmem gerekirdi.)

Örnekler çok önemli değil... Tahlil ne kadar inceltirse inceltilsin, ben alıntıladığım iki dizinin başarısız olduğuna inanmaya devam edeceğim. Bence "ikinci yeni" adı altında anılan şairler, ürettikleri şiirlerin yanısıra, şiirin nasıl okunmasına dair bir kıstas, kendi okunabilirliğini temin eden bir kamuoyu da geliştirebilen son şairler kuşağıydı. Alkışlamanın, saygı duymanın yanısıra, kuşku duymamız, hatta inkâr da etmemiz gereken bir başarı. Ama neyse ki fiilen zaten inkâr ediyoruz; ya da dünyaya bize bu imkânı tanımamakla, bizim adımıza inkâr etmiş oluyor.

Örnekler önemli değil... Gülseli İnal'ın benim şiirimi sevmiyor, hatta onun şiiri hakkındaki yargılarımı da takdir etmiyor olabileceği, benim onun şiirini, zaman zaman, "ucuz" buluyor olmam o kadar önemli değil. ikimiz de birbirimiz için birer okuruz; birbirimizi nasıl karşılamamız gerektiğini kestiremeyen birer okur. Bugün şiir yazmaya çalışmaya devam ederken okurlar o kadar önemli değil... Söylemek istediğim şu: Birbirimizi beğensek de beğenmesek de, "ses" benim için, "tabiat imgeleri"de Gülseli İnal için, bizim kendi öznelliğimize, bireyselliğimize, kısmîliğimize hatta küçüklüğümüze karşı çalışan bir zemin, bir dayanak gibi işlev görüyor. İkimiz de, sanırım, eninde sonunda, kendi öznelliğimizin ürünleri olan bazı şiirleri, çok rahat bir tavırla "olmamış" diye reddedebiliyorsak, bunu mümkün kılan biz değiliz; dilin maddîliği... Bazen kendini sesiyle, bazen tabiatla akrabalığıyla dile getiren maddîliği...

Önemli olan örnekler değil. Önemli olan -başa dönecek olursakbir tür zorunluluk. İçinde yaşadığımız, parçası olduğumuz kötü evrenselliğe karşı bir "umudu" (?) besleyebilecek, bizden yana olan bir maddeyi harekete geçirebilecek bir zorunluluk. Evrensel olmadığı halde bağlayıcılığında zorunlu olan bir maddîlik... 3

Dilimiz, gövdemiz

daha doğrusu

dilimiz ve gövdem...

Böylesi bir yazıyı kışkırtan (yazılmamış) şiirin "şefkat ve şehvet" üzerine olması da bununla ilgili olsa gerek: Şiir bir tür zorunluluğun ifadesiyse (olmak zorunday- sa) ve zorunluluğunun olası anlamları içersinde vazgeçemeyeceğimiz olanı maddîlik- se, şiir olsa olsa kendi hayatımızın maddesinin ifadesi olabilir.

Başta dönmek, başlığa dönmek anlamına gelmemeli. Şiirde çözemediğimi, burada, böyle çözmeye kalkışmak, her şey bir yana, anlatmaya çalıştığımın, kastedti-

ğimin ruhuna aykırı olurdu. Sorun şehvetin karşısına şefkatin mi sükûnetin mi konması gerektiğine karar vermek değil. (Yoksa hata, nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın, baştan böyle bir ikilik kurmakta mıydı?) Buna karar verecek olanı -benim için karar verecek olangaliba, eninde sonunda kafiye...

"Okurlar önemli değil", demiştim. Kimseye saygısızlık etmek istediğimden değil. Ama neyse ki kimse şiir okumuyor artık. Şiir dergilerini okuyanlar, şiir yazanlar, devam etmeye çalışırlar, bu marazı benimle paylaşırlar...

Bu uğraşın beyhude olduğunu, savaşın çoktan yitirilmiş olduğunu söyleyenler, zaten hep çoğunlukta olacaklar. Ama yoldaşların anlamadığı da bu: Onlara karşı haklı olmak, onları anlamayı gerektiriyor.

Son bir söz: Siyasal mücadelenin gövdemizi feda etmeyi gerektireceği anlar olabilir. Şiir buna izin vermez- ya da hiç değilse bana öyle geliyor. Şiir yazmak, kendi hayatımızın maddesine, bu maddenin sınırlılığına tâbî olmak demekse, onun zorladığı kadarıyla yazmak, ancak yazılabilir olan şiirleri yazmak, "dünyanın geçen bir ânını ifade etmek" demekse, izin vermez. Yoldaşlarla şairler arasındaki tarihsel gerilimin asıl kaynağı da burasıymış gibi geliyor bana. Aşılamayan, hâlâ taşımak zorunda olduğumuz bir gerilim...

Ama önemli olan haklı olmak da değil; önemli olan şiir yazmak; yazmaya çalışmak
devam etmek.

Bizim işimiz

ya da işlerimizden biri

Bu.

1) Bu yazı, Fanatik dergisinin yayınlamayı tasarladığı "Toplumcu Gerçekçilik" özel sayısı için benden istenen bir yazıya karşılık olarak yazılmıştı. Okunurken bu bağlamın gözönünde bulundurulmasında yarar var.

2) Şairin Lale Sesiydiler ve Yoktular kitabından.

3) Eğer gündelik hayatımın, mizacımın bütün kuşkırtmalarına rağmen, kendimi anarşistlerden, liberterlerdense ilerlemecilere yakın hissediyorsam, bu yüzden. O sorunu yorumlama tarzlarına, ondan çıkardıkları politik sonuçlara ne kadar isyan edersem edeyim, ortak bir sorunumuz var: "Zorunluluk" kelimesine bir anlam bulmak... Oysa anarşistlerin, liberterlerin "özgürlük" kavramını kullanma tarzları, zorunluluk sorununun dile bile getirilmesine imkân tanımıyor. Marksizm'in yanısıra Leninizm sıfatını kullanmaya devam etmek de bununla ilgili... Benim için Bolşevizm, iradenin bir zorunlulukla buluşabileceği bir ânı kolla-
lama çabasının adlarından biri... Ama fazla uzatıyorum lâfı... Gerçi bizim görevlerimizden biri şiirle politika-
nın arasındaki mesafeyi elden geldiğince azaltmaya çalışmak olmalı ama her ikisinin ve dolayısıyla aralarındaki ayrımın meşruiyetini kabul ederek... Şiire dair yazılan bir yazıda insanın politika alanında ifade edemediklerini ifade etmeye çalışmasında, kuşkusuz, yakışıksız bir yan var; hem politikaya hem de şiire haksızlık eden...